

ΑΝΟΙΧΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

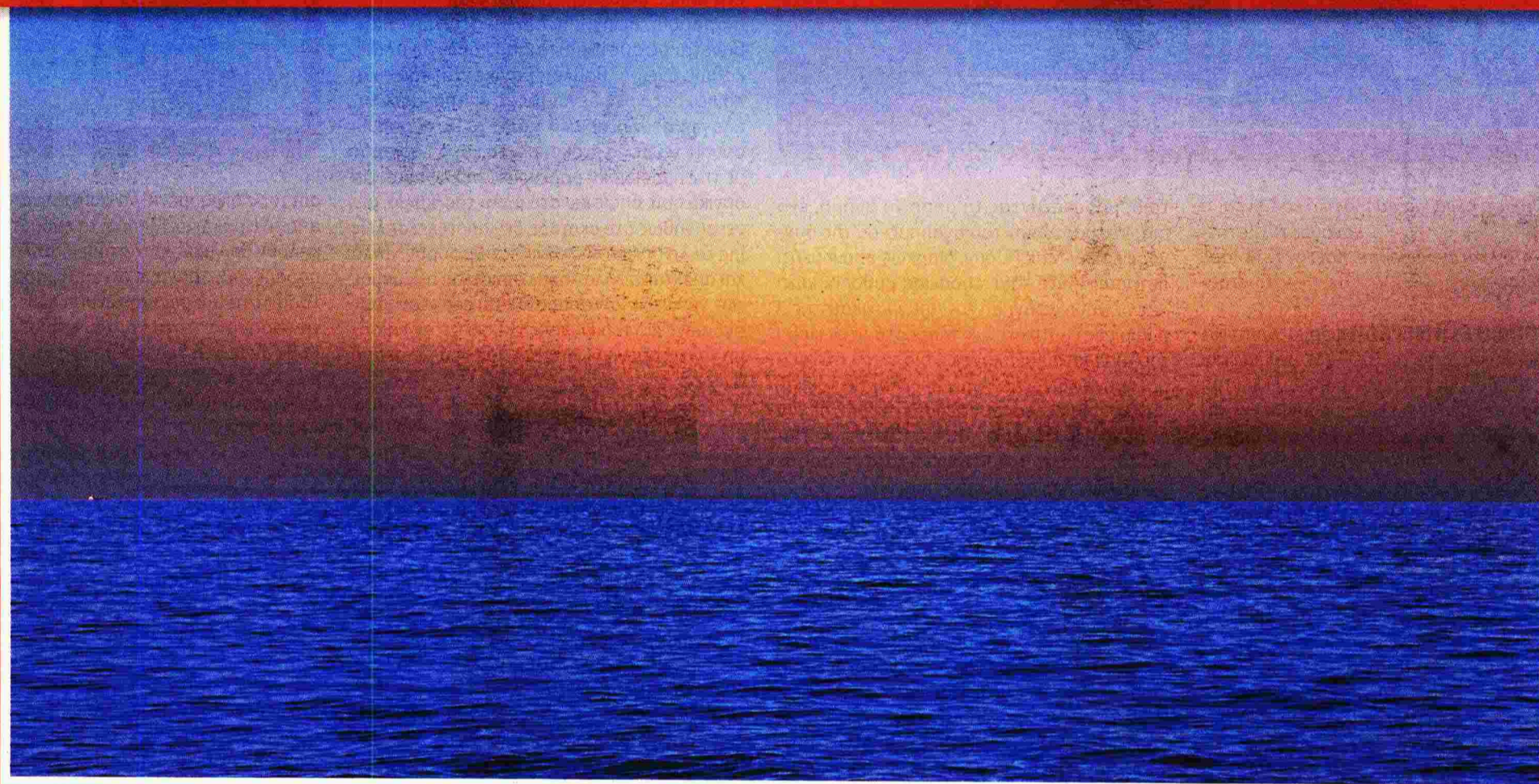
Art

31

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΜΙΣΕΛ ΦΑΪΣ

14-16 Αυγούστου 2020 Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Σώμα, μνήμη, περιπλάνηση Επτά αφηγηματικές μεταμορφώσεις

ΧΑΡΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

► Του **ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΣΑΪΝΗ**

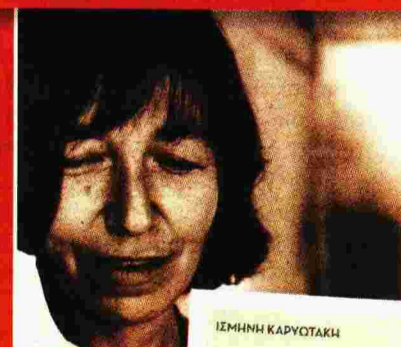
Ανιχνεύσιμες φωνές της πρόσφατης πεζογραφίας μας, εντυπωσιακές δεύτερες εμφανίσεις που επιβεβαιώνουν τις θετικές κριτικές αποτιμήσεις, αλλά και νέες, αξιοπρόσεκτες πρώτες εμφανίσεις. Το «γυναικείο» βλέμμα γραφής, αναζητώντας ζωτικό χώρο, ξαναγράφει τον κόσμο και τον εαυτό, άλλοτε ρευστά και αναστοχαστικά, άλλοτε αποτυπώνοντας πολυδιάστατες καταστάσεις και ενσωματώνοντας τις αντιθέσεις και τη διαφορετικότητα, κι άλλοτε, πάλι, παρεμβατικά και ανατρεπτικά, υπονομεύοντας, κλεψιάζοντας και καταγγέλλοντας στερεότυπα. Όπως και να 'χει, οφείλουμε να διαβάσουμε προσεκτικά αυτές τις επτά πεζογραφικές φωνές.

«και η δική μας ζωή –και ολωνών οι ζωές– είναι τίγκα στο μαύρο χιούμορ»

ΕΒΔΟΜΟ ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ βιβλίο της Ισμήνης Καρυωτάκη, που προσήλθε στη λογοτεχνία από την αρχιτεκτονική και τη ζωγραφική, και τρίτο στον κύκλο των «μυθιστοριών του δρόμου» μετά το *Χωρίς ταξίμετρο* (Ροδακίό 2019), μια μυθοπλαστική επανεγγραφή της «Καρκαλούς» (1983) του Σταύρου Τορνέ, και την ημιαυτοβιογραφική μυθοπλασία *Στους δρόμους* (Ροδακίό 2017) που διαδραματίζεται μεταξύ Αθηνών και Παρισιού τη δεκαετία του 1970. Η νέα της πολυφωνική νουβέλα ξετυλίγει το χρονικό της φιλίας δύο αγοριών στη Νεάπολη των Εξαρχείων από το όριο της παιδικής ηλικίας, στα τέλη της δεκαετίας του 1970, ως τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και το μυθικό στάδιο της εφηβείας.

Στη σκυταλοδρομία της αφήγησης που αναλαμβάνουν οι βασικοί ήρωες της ιστορίας, οι πεντάχρονοι αφηγητές δίνουν τη θέση τους στον δεκαπεντάχρονο εαυτό τους και η παιδική αφέλεια και αθωότητα στις εφηβικές ανησυχίες ή την ώριμη ύστερα από χρόνια αναζήτηση του χαμένου χρόνου. Στα τέλη της δεκαετίας 1970, ο αντισυμβατικός από τα γεν-

νοφάσκια του πεντάχρονος μπίντικ Λουκάς Σούρρης κλέβει από τη Μυρσίνη, τη μητέρα του φίλου του, την *Ανθολογία του Μαύρου Χιούμορ*, διακινδυνεύοντας, πριν καλά καλά ξεκινήσει, τη φιλία του με τον Μανώλο Καρθαγένη. Οι τροχιές της ζωής των δύο κολλητών θα διασταυρωθούν ξανά τον Δεκέμβρη του 1990, στις αυλές των υπό κατάληψη σχολείων, και η φιλία τους θα δοκιμαστεί πάνω στο σκέιτμπορντ του Λουκά που ελίσσεται δαιμονισμένα στους δρόμους της Αθήνας, αλλά και στο ίδιο πρόσωπο «πού να πάρει, που πάει να πει στο ίδιο κορίτσι» που και οι δύο θα ερωτευτούν. Πολύπλοκοι και αντιφατικοί ήρωες βιώνουν με αγωνία τις αλλαγές γύρω τους, εξερευνώντας τα μυστικά της ζωής, την ώρα που οι φωτιές των συνομηλικών τους «στέλνουν σήματα οργής από το Μοναστηράκι ως τα Χαυτεία». Ξέφρενος ρυθμός, χιούμορ και πλήθος λογοτεχνικές (από τον «Κακό υαλοπώλη» του Βωδελαίρου στην *Ανθολογία* μέχρι τον *Φύλακα στη σίκαλη* του Σάλιντζερ) και κινηματογραφικές αναφορές (από τον «αριστουργηματικά και αμετάκλητα πιο ευάλωτο ήρωα του σινεμά» Αντουάν Ντουανέλ του Τριφό στα 400 *χτυπήματα* (1959) ως τους *Αντίπαλους* των Ιάκωβου και Γιώργου Καμπανέλλη (1968)) σε

ΙΣΜΗΝΗ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ

Οι ληστές της «Ανθολογίας του μαύρου χιούμορ»

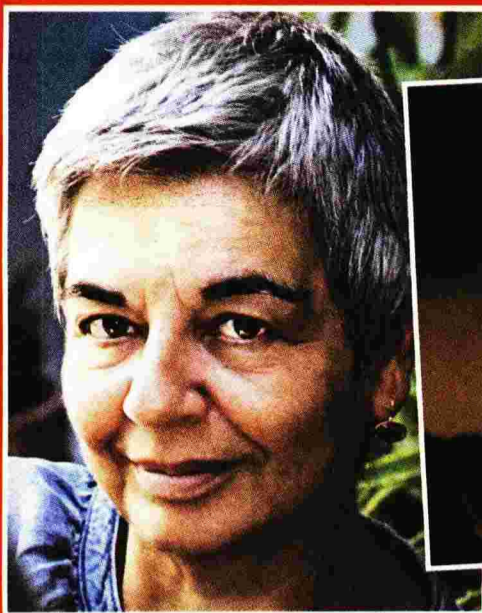
Ποταμός 2020

Σελ 138

έναν μελαγχολικό στοχασμό για τη μοναξιά του διαφορετικού, ακριβώς στον ζωτικό πυρήνα της παιδικότητας πριν από τη Μεγάλη Εξοδο...

ΝΙΚΗ ΤΡΟΥΛΛΙΝΟΥ

Ουρανός από στάχτη

Ποταμός 2020

Σελ. 170

«Ομως η δίψα για συλλογικά καλά νέα, τι κάνουμε μ' αυτήν;»
«Την καταγράφουμε. Και την ξεγελάμε ζώντας»

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ φόρμα για τη Νίκη Τρουλλίνου μετά το 2009 (*Μ' ένα καφάσι μπίρες, Κέδρος*), με μια πολυτροπική, έκκεντρη αφήγηση γεμάτη εναλλαγές αφηγητών και οπτικής γωνίας, και βιβλία μέσα στο βιβλίο. Οριμη, στοχαστική ματιά στις απαρχές της κρίσης και τις σχέσεις με την Ευρώπη, που ξεπερνά την πολιτική καταγγελία και αποκτά ανθρωπολογικό βάθος. Το πλάνο ανοίγει προδευτικά από το σάγκα μιας οικογένειας από την Κρήτη στην ευρωπαϊκή ιστορία, πριν αρχίσουν όλα να στροβιλίζονται στη δίνη των κρίσιμων ημερών μας.

Η Θάλεια, αντισυμβατική φιλόλογος και «μεγαλοκοπέλα των Εξαρχείων», ανασκαλεύει τα προσωπικά της και συλλογικά τραύματα την ώρα που η φύση φαίνεται να ξεπερνά τα πάντα, καθώς η έκρηξη του ηφαιστείου της Ισλανδίας γεμίζει με τις στάχτες του τους ουρανούς της Ευρώπης. Η διαδικτυακή της αλληλογραφία με τον αποκλεισμένο στο αεροδρόμιο Τηλέμαχο, τεχνοκράτη των Βρυξελλών, αλλά και μακρινό συγγενή της και παλιό εραστή της, αποκαλύπτει τις σκοτεινές στιγμές της ιστορίας της ηπείρου· κυρίως, την επίπλαστη κοσμοπολίτικη αισιοδοξία των αρχών του 1990 που έδωσε τη θέση της στην απογοήτευση: εις τα καθ' ημάς, με την ανώμαλη προσγείωση από την ευφορία του 2004 στο Καστελόριζο του 2010.

Το παρελθόν και το παρόν αλληλοκαθρεφτίζονται, οι συλλογικές αποτυχίες επηρεάζουν τις ατομικές μοίρες. Σε αντίθεση, ωστόσο, με τη δομημένη αφήγηση του οικογενειακού σάγκα στην αφήγηση της γιαγιάς της, την οποία η ίδια αντιγράφει, η αφήγηση της Θάλειας, «κοφτές ημερολογιακές σημειώσεις» σε θρυμματισμένη πρόζα, στοχαστικές αντανακλαστικές αντιδράσεις στην επικαιρότητα που τρέχει ντοκουμενταρισμένη στις σελίδες του βιβλίου, ακολουθώντας τα γεγονότα του 2011 (από τη σταδιακή κυριαρχία της κρίσης στους δρόμους της Αθήνας ως την Αραβική Ανοιξη), θα μείνουν «ανεπίδοτες», «σπαράγματα» ενός εν τη γενέσει μυθιστορήματος, όχι μόνο γιατί η πραγματικότητα και τα «σκέρτσα της Ιστορίας που ονομάζουμε γεγονότα μάς ξεπερνούν», αλλά και γιατί η ίδια η αφηγή-

τρια, μπρुकάζοντας τη ρήση «η μνήμη, ένα διαρκές μαρτύριο» του αγαπημένου της συγγραφέα Ιαν Μακ Γουάν, διαρκώς υπονομεύει αυτοσυνείδητα κάθε απόπειρα μυθοποίησης: «Δεν είναι η αφήγηση της πραγματικότητας η ίδια η πραγματικότητα». Μπροστά στον φόβο του άγνωστου μέλλοντος, διάχυτου στη χειμαζόμενη κοινωνία γύρω της, και τις κρίσεις πανικού που καταλαμβάνουν την ίδια, σε μια αντίστροφη Οδύσσεια θα επιστρέψει ως Πηνελόπη στο πατρικό, πτημένη κατά κράτος σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο...

«Της γλυκείας της χώρας! Παραμύθκια»

ΣΤΟΝ ΠΥΡΗΝΑ της πολυφωνικής τριλογίας της Σωτηρίου, που άρχισε με το μυθιστόρημα *Η Αϊσέ πάει διακοπές* (Πατάκης 2015), συνεχίστηκε με τη νουβέλα *Φωνές από χώμα* (Πατάκης 2017) και ολοκληρώνεται με την ανά χειρας νουβέλα, αφηγηματικό τμήμα της οποίας απέσπασε το βραβείο διηγήματος της Κοινοπολιτείας, τα ανεπούλωτα τραύματα της κυπριακής τραγωδίας. Δοκιμάζοντας ποικίλες τεχνικές, η συγγραφέας από την Κύπρο πολιορκεί με κάθε τρόπο το ίδιο κέντρο, πέρα από εθνοτικά χαρακώματα, με έμφαση στην οπτική εκείνων που αγνοεί η επίσημη Ιστορία, την οπτική των

αθέατων γυναικών: «που περίμεναν, που προδόθηκαν και δεν δικαιώθηκαν ποτέ» και ήταν στην πραγματικότητα οι «μόνες αθώες»!

Αν στο πρώτο βιβλίο της εξέτασε την προβληματική ταυτότητα της κεντρικής ηρωίδας και στο δεύτερο τα δραματικά γεγονότα του σκοτεινού Δεκέμβρη του 1963 που οδήγησαν στη διχοτόμηση, εδώ αναμοχλεύει την τραγωδία των γυναικών και των συγγενών τους που, θύματα πολιτικών παιχνιδιών, έζησαν για δεκαετίες με την ψευδαίσθηση της επιστροφής των αγνοουμένων.

Φίλες και γειτόνισσες, σαν χορός από αρχαία τραγωδία, συνοδεύουν το ξόδι της Σπασούλας την τελευταία της νύχτα στον κόσμο με ένα μακρύ μοιρολόι. Η πολυρρισματική δομή (παραμύθι, αφήγηση, διάλογος) επαναλαμβάνεται με αυστηρότητα σε κάθε κεφάλαιο, καθώς όνειρα, θρύλοι, μαγικές ιστορίες και λαϊκές δοξασίες δένονται με σπαράγματα διαλόγων στην κυπριακή διάλεκτο. Το παραμύθι συνομιλεί με το ντοκουμέντο και ο λυρισμός με την προσωπική μαρτυρία, ενώ η γυναικεία οπτική που, όπως και στα άλλα της βιβλία, μένει συνήθως στο σκοτάδι, δεν αποτελεί απλώς μια άλλη οπτική της εθνικής συμφοράς, αλλά και αποκτά έμφυλα χαρακτηριστικά: ο «κόσμος των γυναικών» αντιπαράκειται στα «έργα των ανδρών» και η δική τους εκδοχή στην επίσημη «αντικειμενική» ιστορία που γράφεται από άνδρες.

«Ετσι ήταν η ζωή, ένα άλυτο μυστήριο και οι άνθρωποι σε μια ατέρμονη μάσκαράτα»

ΠΕΡΑΣΕ ΓΡΗΓΟΡΑ από το αφηγηματικό σπάραγμα και τη μικροϊστορία που λοξοκοιτούσε την επικαιρότητα (*Τα φώτα στο βάθος*, 2013) προς τον χώρο της μεγάλης φόρμας με το *Ανκόρ* (2015), μια αλληγορία της Ελλάδας της μνημονιοκρατίας που διαδραματιζόταν σ' ένα αθηναϊκό νοσοκομείο, αλλά και ένα από τα πρώτα κείμενα που στιγμάτιζαν τη δράση της Χρυσής Αυγής, και επέστρεψε με μια ιστορία που αποδίδει ανάγλυφα όλη τη μιζέρια της κλειστοφοβικής επαρχίας σε καιρούς κρίσης (στο εξαιρετικό μοντάζ των σελ. 26-27, όλη η άναρχη, στρεβλή ανάπτυξη της Κρήτης).

Ηρωες, ένας οργισμένος δεκαοκτάχρονος, ο Μανόλης, και η μητέρα του, Μαρία, μια σα-

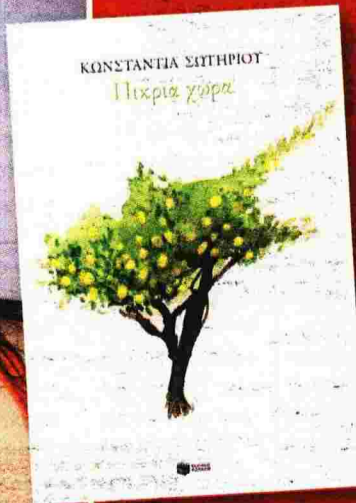
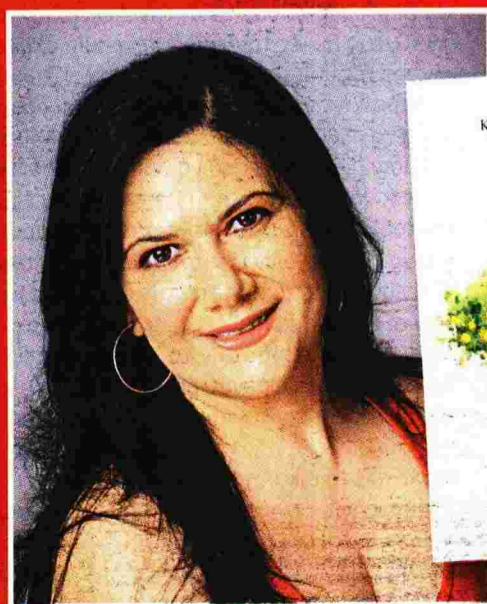
ραντάρα διψασμένη για ζωή σε ένα χωριό έξω από το Ηράκλειο. Μπορεί τα ονόματα να ανακαλούν θρυλικές καταστάσεις, αλλά οι ήρωες παραμένουν τραγικοί όχι γιατί μπορεί να αναχθούν στα μακρινά αρχέτυπά τους, αλλά για την ασπμαντότητα και την κοινοτοπία τους. Κάθε αναγωγή θα γίνει θρύψαλα, όπως ακριβώς και η φάνη στην πλατεία της πόλης όταν άγνωστοι βανδάλισαν το Θείο Βρέφος και την Αειπάρθεο...

Η γλώσσα, ακαριαία και στακάτη ή ποιητική και δαιδαλώδης, νοθεύεται από τη νεοελληνική αργκό, την ντοπιολαλιά και τα κοινωνιολεκτα της εξουσίας και της διαφήμισης και γεμίζει με βιβλικούς επιτοπισμούς (δεν κρύβονται οι απόηχοι από την Καρυστιάνη και την ελευθεριότητα του Κοροβίνου), ακολουθώντας με ξέφρενο ρυθμό τον λαβύρινθο της σκέψης των ηρώων, καθώς η παρεμβατική αφηγήτρια «διασκεδάζει» την εμπλοκή της, απομακρύνοντας συχνά τον φακό της από το εδώ και τώρα της μικροϊστορίας για πανοραμικές εικόνες μιας κοινωνίας σε επικίνδυνη δίνη. Βιβλίο για την κρίση μιν, αλλά και για τις εύθραυστες οικογενειακές σχέσεις στο πλαίσιο μιας κοινωνίας στα κόκκινα, λέει με τον δικό του τρόπο ότι «κάτι τρέχει με την ελληνική οικογένεια», και μάλιστα, με τη θέση της γυναίκας σ' αυτήν.

«Είχε προσκολληθεί σε μια μοναδική ανάμνηση, σε ένα κενό εμπειρίας, σε ένα φάντασμα εμπειρίας»

Η ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ, μαχόμενη δικηγόρος, συνεχίζει μετά το *Σκοτεινό ασανσέρ* (Τόπος 2016) την περιπλάνησή της στον παρρημασμένο αστικό ιστό της Αθήνας, με την ίδια επιμέλεια ύφους και τη γνωστή, ευαίσθητη στους κραδασμούς της πόλης θρυμματισμένη ελλειπτική αφήγησή της. Στο φόντο και πάλι η παραγμένη από διαδηλώσεις και βίαια επεισόδια Αθήνα του 2012, σε πρώτο πλάνο η αποξένωση και η βία της αλλοτρίωσης των ημερών μας.

Κεντρικός ήρωας, ένας φαινομενικά αδέκατος σαραντάχρονος δικαστικός επιμελητής που εκτελεί ψυχρά τα καθήκοντά του, ως τη στιγμή που η ρουτίνα της καθημερινότητάς του διαταράσσεται από τις φωτογραφίες της ίδιας γυναίκας που αντικρίζει σε πολλαπλές

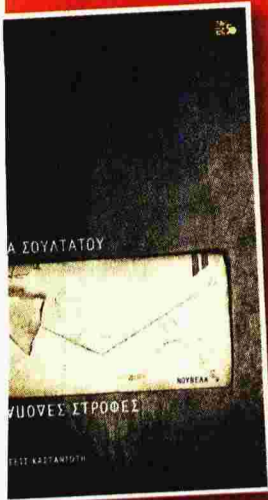
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

Πικρία χώρα

Πατάκης 2019

Σελ. 117

ΠΕΛΑ ΣΟΥΛΑΤΟΥ
Ανάποδες στροφές
Καστανιώτης 2019
Σελ. 146

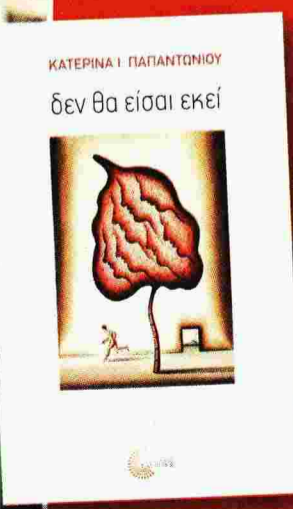
παραλλαγές στους τοίχους ενός διαμερίσματος που μόλις εκπλειστηρίασε. Εκτοτε, τα όρια φαντασίας και πραγματικότητας θα χαθούν, τραυματικές μνήμες από το παρελθόν και επιφύλακτες δοκιμάζουν τις νύχτες του, φασματικές παρουσίες συνοδεύουν τις ημερήσιες διαδρομές του. Η Παπαντωνίου συντονίζει απόλυτα την αφήγησή της με την ψυχική υπερένταση του ήρωά της, αφήνει τα ρεαλιστικά περιγράμματα να υποχωρήσουν και τα χρώματα να ξεθωριάσουν, δημιουργώντας μια σκοτεινή, σχεδόν νουάρ, ατμόσφαιρα, γεμάτη υπόγειο ερωτισμό και ψυχαναλυτικές αναφορές, πριν οδηγήσει το θρίλερ της στην τελική του λύση...

«Οχι, δεν ήθελε να γίνει ήρωας. [...] Τη ζωή του ήθελε πίσω»

ΣΠΟΝΔΥΛΩΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ σε δέκα «φωτογραφικά» ενσταντανέ θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κανείς το πεζογράφημα της γνωστής δημοσιογράφου Τασούλας Επτακοίλη, η οποία προσέρχεται στη λογοτεχνία ενήλικων μετά την παιδική λογοτεχνία και την ποίηση. Οι δέκα σύντομες ιστορίες της, χρονολογικά τοποθετημένες μεταξύ Πειραιώς, Σάμου, Αυστραλίας και Αθήνας, από τον πόλεμο του '40 και τον Εμφύλιο μέχρι τη χούντα, τη Μεταπολίτευση και τις μέρες μας, παρακολουθούν τις διασταυρώσεις της προσωπικής με τη συλλογική μοίρα των μελών μιας οικογένειας. Η αφήγηση, αναπροσαρμόζοντας διαρκώς το ύφος της στην ηλικία και το γλωσσικό επίπεδο των χαρακτήρων, εστιάζει, κάθε φορά, σε ένα μόνο πρόσωπο και τον εσωτερικό του κόσμο, συνήθως με αφορμή την ιστορία μιας κομβικής μέρας στη ζωή του, η οποία, αν δεν συμπυκνώνει το μάκρος μιας ζωής, καθορίζει, όμως, την πορεία της. Φυσικά, δεν πρόκειται για λαμπρούς ηρωικούς πρωταγωνιστές της Ιστορίας, αλλά για αθέατους κομπάρσους της καθημερινότητας και για σπαράγματα μιας οικογενειακής ιστορίας κοινών έως κοινότοπων, αντιφατικών και, γι' αυτό, βαθιά ανθρώπινων, χαρακτήρων. Δέκα ιστορίες με υπόγειες διασυνδέσεις που διαβάζονται και ως διηγήματα και ένα κεφάλαιο εν είδει επιμέτρου («Τριαντάφυλλο ή μολόχα;») όπου η αφηγήτρια υψώνεται πάνω από το μυθοπλαστικό της εγχείρημα, αντικρίζοντάς το εποπτικά.

ΤΑΣΟΥΛΑ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ
Κέρμα στον αέρα
Μυθιστόρημα
Καστανιώτης 2019
Σελ. 141

ΚΑΤΕΡΙΝΑ Ι. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
Δεν θα είσαι εκεί
Τόπος 2019
Σελ. 110

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΣΙΚΑ
Κίτρινο σκοτάδι και άλλες ιστορίες
Ενύπνιο 2020
Σελ. 90

«Με μπερδεμένα μαλλιά και όνειρα»

ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ και κοφτή ρυθμική διατύπωση γεμάτη αποσιωπήσεις στα δεκαέξι διηγήματα μικρής έκτασης αλλά μεγάλης εσωτερικής έντασης της πρώτης εμφάνισης της Αναστασίας Κάτσικα που εργάζεται ως δασκάλα σε δημόσιο σχολείο. Υπνοβατώντας, στα όρια της κατάρρευσης, τόσο οι άνδρες με τις σπαταλημένες ζωές όσο και, κυρίως, οι γυναίκες με τον καταπιεσμένο ερωτισμό σέρνουν τα δύσθυμα βήματά τους μπρυκάζοντας τις αναμνήσεις τους, πορεύονται μόνοι ξαναζώντας σχεδόν μαζοχιστικά τα τραύματά τους. Αλλοτε η διεργασία του πένθους για την απώλεια αγαπημένων προσώπων συνεχίζεται βασανιστικά στο τώρα της αφήγησης, άλλοτε ερωτικές απογοητεύσεις και σκληροί χωρισμοί φαντάζουν αζεπέραστοι, με το παρελθόν να ρίχνει πάντα το κίτρινο αρρωστημένο φως του στο παρόν, καθώς «μουχλιασμένοι ψίθυροι» τρυπώνουν αίφνης στ' αυτιά τους, «μπαγιάτικες ιστορίες καταρακλούν στον νεροχύτη τους» και «μπερδεμένες σκέψεις, όνειρα θολά και αδιευκρίνιστα» συνοδεύουν την καθημερινότητά τους. Υπερευαίσθητοι οι αφηγητές σε χρώματα, εικόνες και μυρωδιές που αναδύουν τη μνήμη τους, αδυνατούν να γευτούν την ίδια τη ζωή και να διασχίσουν την απόσταση που τους χωρίζει από τον «άλλο», ακόμα και αν παρεμβάλλεται μόνο ένα τζάμι ή ένας καθρέφτης...

ΜΑΤΟΥΛΑ ΖΑΜΑΝΗ ZAZA

ΤΡΙΤΗ 1 ΣΕΠΤ
ΒΕΑΤΡΑ ΒΡΑΧΩΝ

+ ΠΕΜΠΤΗ 3 ΣΕΠΤ
ΤΕΧΝΟΠΟΛΗ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Διαδημοτικό Δίκτυο Πολιτισμού Ministry of Culture

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΕΧΝΟΠΟΛΗ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΒΡΑΔΙΑΡΧΗΣ 21:00 ΟΙ ΠΟΡΤΕΣ ΑΝΟΙΓΟΥΝ 19:30

ΠΡΟΠΟΛΗΣΗ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ: VIVA.GR

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

